

ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ (ПУЕТ)
Навчально-науковий інститут денної освіти
Кафедра управління персоналом, економіки праці
та економічної теорії

Т. А. Костишина, Л. М. Шимановська - Діанич
О. В. Тужилкіна,
В. О. Шаповалов

ПРОГРАМА ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

та методичні вказівки до виконання для
здобувачів вищої освіти спеціальності 051 Економіка
освітньо-наукова програма «Економіка»

Третій (доктор філософії, PhD) рівень вищої освіти



Полтава
ПУЕТ
2025

Автори: *Т. А. Костишина, д-р екон. наук, професор*, завідувач кафедри управління персоналом, економіки праці та економічної теорії Полтавського університету економіки і торгівлі;
Л. М. Шимановська – Діанич, д-р екон. наук, професор, завідувач кафедри менеджменту, Полтавського університету економіки і торгівлі;
О. В. Тужилкіна, к.е.н., доцент кафедри управління персоналом, економіки праці та економічної теорії Полтавського університету економіки і торгівлі;
В. О. Шаповалов, к.е.н., доцент кафедри управління персоналом, економіки праці та економічної теорії Полтавського університету економіки і торгівлі;

Рецензенти: *Т. П. Гудзь, д-р екон. наук*, професор, кафедри фінансів та банківської справи Полтавського університету економіки і торгівлі;
Ю. В. Самойлик, д-р екон. наук, професор кафедри економіки та публічного управління Полтавського державного аграрного університету.

*Рекомендовано до видання, розміщення в
електронній бібліотеці та використання в освітньому
процесі на засіданні кафедри управління персоналом,
економіки праці та економічної теорії ПУЕТ
30 квітня 2025 р., протокол № 13*

Педагогічної практики та методичні вказівки до виконання для здобувачів вищої освіти спеціальності 051 Економіка освітньо-наукова програма «Економіка». Третій (доктор філософії, PhD) рівень вищої освіти / Т. А. Костишина, Л. М. Шимановська – Діанич, О. В. Тужилкіна, В. О. Шаповалов. – Полтава : ПУЕТ, 2025. – 26 с. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM).

Відповідальні за зміст навчально-методичного видання автори, рецензенти та завідувач кафедри управління персоналом, економіки праці та економічної теорії *Т. А. Костишина*

Повне чи часткове відтворення, тиражування, передрук та розповсюдження даного видання без дозволу Полтавського університету економіки і торгівлі **ЗАБОРОНЕНО**

ВСТУП

Педагогічна практика (далі – ПП) є практичною складовою підготовки здобувачів вищої освіти спеціальності 051 Економіка ступеня доктора філософії усіх форм навчання в Полтавському університеті економіки і торгівлі (далі – ПУЕТ). Програму ПП розроблено відповідно до вимог до підготовки здобувачів вищої освіти доктора філософії, що визначаються чинним законодавством України, зокрема згідно з Порядком підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах) [4] і Національною рамкою кваліфікацій [5], та внутрішніх нормативних документів ПУЕТ. Метою проведення ПП є набуття здобувачами компетентностей щодо: продукування та трансляції нових наукових ідей і концепцій у процесі викладання економічних дисциплін. Розв'язання складних завдань організації навчально-виховного процесу у закладах вищої освіти, що вимагає критичного переосмислення сучасних педагогічних підходів та створення власних цілісних методичних матеріалів і практик викладання. Застосування новітніх методів і технологій науково-педагогічної діяльності, інноваційних форм навчання та оцінювання у викладанні економіки; набуття практичних навичок самостійного проведення лекційних, семінарських, практичних занять, консультацій, керівництва курсовими, кваліфікаційними роботами студентів, а також участі в організаційно-методичній роботі кафедри управління персоналом, економіки праці та економічної теорії. ПП покликана забезпечити функцію сполучної ланки між теоретичними знаннями, здобутими у процесі засвоєння освітньої та наукової складових підготовки здобувачів і практичною діяльністю щодо впровадження здобутих знань і наукових здобутків в освітній процес. Програма ПП пов'язана з можливістю подальшої викладацької діяльності осіб, які закінчують підготовку в аспірантурі на освітній програмі «Економіка», планують свою педагогічну діяльність у закладах вищої освіти (далі – ЗВО) та необхідністю підготовки власних науково-педагогічних працівників вищої кваліфікації для ПУЕТ.

1. МЕТА І ЗАВДАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

1.1. Програма з педагогічної практики здобувачів третього (освітньо-наукового) ступеня вищої освіти за спеціальністю 051 Економіка в рамках освітньо-наукової програми «Економіка» (далі – аспірантів) регламентує форми, організацію, здійснення та захист проходження педагогічної практики аспірантів, які проходять навчання за очною та заочною формами підготовки.

1.2. Практика організовується і проводиться відповідно до вимог п. 2 Постанови Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 № 261 «Про затвердження порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)» та «Методичних рекомендацій про педагогічну практику аспірантів Полтавського університету економіки і торгівлі».

1.3. ПП є складовою частиною освітнього процесу аспірантів, обов'язковим компонентом підготовки науково-педагогічних працівників, що забезпечується поєднанням теоретичної підготовки з практикою. Практика сприяє виявленню здібностей аспірантів до педагогічної діяльності та формуванню психологічної готовності до входження у професію.

Об'єктом ПП є науково-педагогічна діяльність у вищому навчальному закладі, а предметом – закономірності, прийоми, способи, методи та засоби науково-педагогічної діяльності, зумовлені її цілями, завданнями і змістом.

1.4. У системі підготовки аспірантів ПП виконує такі функції: розвивальну; адаптаційну; навчально-виховну; діагностичну.

1.5. Основними умовами ефективності практики є: теоретична обґрунтованість; освітній і виховний характер; комплексний підхід до змісту та організації проходження ПП.

1.6. У процесі проходження ПП аспіранти повинні здобути знання, вміння та навички щодо:

- організації освітнього і виховного процесу в ПУЕТ та освітньому середовищі вищої освіти України;
- структури та змісту викладацької діяльності;
- методики підготовки і проведення занять, організації самостійної та індивідуальної роботи;
- основ педагогіки вищої школи.

1.7. Під час ПП aspirанти відвідують навчальні заняття провідних викладачів кафедри управління персоналом, економіки праці та економічної теорії ознайомлюються зі структурою, роботою кафедри, проводять лекційні та семінарські/практичні заняття.

1.8. У результаті проходження ПП aspirанти повинні сформувати чи розвинути наявні компетентності, що проявляються у здатності особи успішно соціалізуватися, навчатися, провадити професійну діяльність, яка виникає на основі динамічної комбінації знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей.

1.9. Педагогічна практика покликана:

- сприяти формуванню професійних якостей викладача вищої школи;
- закріпити, розширити та поглибити теоретичні педагогічні знання aspirantів, отримані ними під час вивчення начальних дисциплін освітньо-наукової програми «Економіка» та ін.;
- виробити навички аналізування робочих навчальних програм з дисциплін за спеціальністю 051 Економіка;
- напрацювати навички аналізування проведення аудиторних занять провідними викладачами за затвердженою формою;
- напрацювати навички самостійного проведення лекційних і практичних занять під керівництвом науково-педагогічних працівників кафедри управління персоналом, економіки праці та економічної теорії;
- виробити вміння проведення та організації виховних заходів кураторами студентської групи та підготовки звітної документації з виховної роботи куратора.

ПП організується та проводиться на кафедрі управління персоналом, економіки праці та економічної теорії ПУЕТ з метою набуття досвіду педагогічної діяльності, а також:

- закріплення і поглиблення теоретичних знань, отриманих під час навчання в aspirантурі;
- поглиблення та застосування фахових знань у розв'язанні конкретних педагогічних завдань практики;
- отримання уявлень про діяльність кафедри з точки зору науково-педагогічного працівника;

- набуття досвіду проведення під безпосереднім керівництвом керівника практики лекційних, семінарських/практичних (тренінгових) занять, а також консультацій;
- інтеграції науково-дослідної та педагогічної діяльності аспірантів;
- упровадження результатів дисертаційної роботи в освітній процес;
- формування педагогічних здібностей на основі первинного досвіду практики;
- формування навичок самоосвіти і самовдосконалення.

1.10. У процесі проходження ПП аспіранти відповідно до положень освітньо-наукової програми «Економіка» набувають загальні і спеціальні компетентності:

ЗК1. Здатність до формування системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного кругозору.

ЗК2. Здатність переосмислювати наявне та створювати нове цілісне знання та/або професійну практику і розв'язувати значущі соціальні, наукові, культурні, етичні та інші проблеми.

ЗК5. Здатність налагоджувати наукову взаємодію, співробітництво.

СК1. Здатність до оволодіння та розвитку методології наукової, педагогічної та управлінської діяльності.

СК3. Здатність забезпечувати належний рівень якості наукових/науково-методичних продуктів, послуг чи процесів.

СК6. Здатність планувати й організовувати роботу дослідницьких колективів з вирішення наукових і науково-освітніх завдань.

1.11. У процесі проходження ПП аспіранти досягають результатів навчання, які формуються у процесі викладання дисципліни:

ПРН2. Знати та дотримуватися основних засад академічної доброчесності у науковій і освітній (педагогічній) діяльності.

ПРН3. Знати та вміти застосовувати сучасні загальнонаукові та спеціальні методи економічного аналізу, моделювання та прогнозування для розв'язання складних економічних проблем і завдань у процесі викладання та науково-дослідної роботи.

ПРН4. Уміти застосовувати сучасні інформаційні технології та інструменти в науковій, освітній (педагогічній) і професійній діяльності.

ПРН5. Знати основні принципи організації наукової та науково-педагогічної діяльності, управління науковими проектами, особливості підготовки та публікації наукових результатів, а також процедури реєстрації та захисту прав інтелектуальної власності в економічній науці.

У процесі проходження ПП aspirанти повинні отримати також знання про:

- організацію навчального і виховного процесу у закладі вищої освіти;
- структуру та зміст викладацької діяльності;
- методику підготовки і проведення занять, організацію самостійної та індивідуальної роботи;
- основи педагогіки та психології вищої школи.

2. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА СТРУКТУРА ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

2.1. Навчальний план підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та індивідуальний навчальний план роботи здобувачів за освітньо-науковою програмою «Економіка» спеціальності 051 Економіка включає обов'язкову практичну складову «Педагогічна практика» обсягом 3 кредити ЄКТС (90 годин), які виконуються здобувачем протягом 2-го року підготовки в аспірантурі ПУЕТу (табл. 1).

Таблиця 1 – Загальна характеристика та структура педагогічної практики

Кількість кредитів	Загальна кількість годин		Вид контролю	Семестр
3	90		ЗВІТ	4
	з них:			
	навчальна робота	методична та організаційна робота		
	30	60		

2.2. Проведення ПП здобувача регламентується навчальним планом, освітньо-науковою програмою підготовки здобувачів доктора філософії та цими методичними рекомендаціями з ПП.

2.3. ПП передбачає виконання здобувачем навчальної (обсягом 30 годин, що передбачає підготовку і проведення однієї

лекції і 2–3 семінарських або практичних занять), методичної та організаційної (обсягом 60 годин) роботи за напрямом дисертаційного дослідження.

3. ОРГАНІЗАЦІЯ І ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

3.1. Організацію педагогічної практики та контроль за її проходженням забезпечує кафедра управління персоналом, економіки праці та економічної теорії ПУЕТ, за якою закріплені аспіранти.

3.2. Терміни проходження практики та її зміст зазначаються в індивідуальному плані практиканта та затверджуються науковим керівником.

3.3. Керівником практики призначається науковий керівник дисертаційного дослідження (в окремих випадках – досвідчений науково-педагогічний працівник цієї ж кафедри) або гарант освітньо-наукової програми. Загальне керівництво практикою покладається на завідувача кафедри, координується викладачем, відповідальним за проведення практики аспірантів кафедри управління персоналом, економіки праці та економічної теорії (відповідно до розподілу обов'язків на кафедрі). Для організації та проведення практики аспірантів, у тому числі для проведення навчальних занять аспірантами, можуть бути залучені інші науково-педагогічні працівники кафедри управління персоналом, економіки праці та економічної теорії.

3.4. Безпосередній керівник практики зобов'язаний:

- надавати допомогу організаційного та методичного характеру навчальній взаємодії та з підготовки аспірантом календарного плану виконання індивідуального завдання педагогічної практики, звіту з педагогічної практики аспіранта (додаток А);
- надавати допомогу аспіранту під час розробки методичних матеріалів для проведення навчальних занять;
- брати участь в установчому інструктажі аспірантів та їх звітуванні після завершення практики;
- відвідувати проведені аспірантом заняття та інші види його роботи зі студентами, брати участь в їх обговоренні та здійснювати заходи щодо ліквідації недоліків в організації практики;

- контролювати та оцінювати роботу аспіранта з виставленням відповідного балу у заліковий лист проходження практики;
- у випадку порушення аспірантом дисципліни, нехтування своїми обов'язками, а також виникненні конфліктних ситуацій повідомляти про це письмово завідувача кафедри;
- підготувати відгук керівника про проходження педагогічної практики (додаток Б);

3.5. Викладач, відповідальний за проведення практики аспірантів кафедри управління персоналом, економіки праці та економічної теорії, разом з керівником практики повинен:

- провести установчий інструктаж (перед початком педагогічної практики);
- надавати методичну допомогу у плануванні та організації навчальної взаємодії щодо складання індивідуальних планів, оформлення документів та інших питань, що виникають під час проходження практики;

3.6. У межах завдань ПП аспірант зобов'язаний:

- своєчасно приступити та завершити ПП у визначений термін;
- якісно та у повному обсязі виконувати роботу, передбачену програмою ПП;
- підготувати Звіт з ПП аспіранта (додаток А) відповідно до вимог і відзвітуватись за виконану роботу.

3.7. У межах завдань ПП аспірант має право:

- звертатись до наукового керівника або відповідального за ПП викладача кафедри з усіх питань, які виникають під час проходження педагогічної практики;
- вносити пропозиції щодо вдосконалення організації ПП;
- за попередньою домовленістю відвідувати заняття викладачів кафедри управління персоналом, економіки праці та економічної теорії або інших кафедр ПУЕТ з метою вивчення методики викладання навчальних дисциплін та ознайомлення з передовим педагогічним досвідом.

3.8. Аспірант підпорядковується правилам внутрішнього трудового розпорядку ПУЕТ, розпорядженням адміністрації та керівника ПП. У разі невиконання вимог, які висуваються аспіранту, він може бути відсторонений від проходження ПП.

3.9. Аспіранту, який не виконав програму ПП, отримав

негативний висновок щодо її проходження або незадовільну оцінку за результатами захисту, надається право її повторного проходження та захисту у встановленому порядку.

3.10. Аспірант може пройти стажування в якості викладача на аналогічних кафедрах (підрозділах) інших закладів вищої освіти в межах укладених договорів (меморандумів) про співпрацю за згодою наукового керівника, або пройти відповідне навчання з питань підвищення педагогічної майстерності, яке буде прийматись як альтернатива ПП і за умов наявності відповідного сертифіката або звіту зараховуватись як ПП.

4. ЗМІСТ ПРАКТИКИ

4.1. На першому етапі аспіранти ознайомлюються з системою навчально-методичної, наукової, виховної роботи кафедри, особливостями методичної, наукової та організаційної роботи викладачів кафедри, із студентською аудиторією, з якою вони будуть проводити навчальні заняття, відвідують заняття викладачів, інформують керівників практики про обрані теми лекції та практичного заняття для власного проведення зі студентами.

4.2. Другий, основний етап, практики включає методичну підготовку для проведення навчальних занять згідно зі встановленим графіком. На занятті аспіранта-практиканта повинен бути присутнім викладач – керівник практики, а також можуть бути присутніми інші викладачі або аспіранти (за погодженням з викладачем – керівником практики). Після кожного проведеного практикантом заняття має проводитись обговорення, яке повинно виявити переваги й недоліки проведеного заняття.

4.3. На третьому, заключному етапі практики аспірант готує звіт про практику та звітує на підсумковому заході. На ньому повинен бути присутнім керівник практики.

4.4. Зміст ПП на кожному етапі визначається індивідуальним планом ПП здобувача в рамках порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах).

4.5. Незалежно від форми апробації здобувач має забезпечити відповідність навчально-методичної розробки вимогам теорії та методології педагогіки вищої освіти, передбачивши застосування інноваційних методів і засобів навчання.

4.6. Рекомендований календарний план проходження ПП

аспіранта наведено у табл. 2.

Таблиця 2 – Рекомендований календарний план проходження ПП здобувачів ступеня вищої освіти доктора філософії (аспірантів) спеціальності 051 Економіка освітньо-наукової програми «Економіка»

№ з/п	Зміст роботи	Тиждень	
		1	2
1	Установча зустріч з керівником ПП та роз'яснення завдань ПП: загальні настанови, ознайомлення з формами робочих і звітних документів, обговорення та затвердження тем навчальних занять, які будуть проводити здобувачі за індивідуальним планом ПП.	+	
№ з/п	Зміст роботи	Тиждень	
		1	2
2	Ознайомлення з навчально-методичним забезпеченням навчальної дисципліни та підготовка нових навчально-методичних розробок щодо здійснення викладацької діяльності відповідно до напрямку дисертаційного дослідження здобувача.	+	
3	Проведення занять (або виконання іншого виду аудиторного та позааудиторного навчального навантаження) за профілем, який відповідає напрямку дисертаційного дослідження здобувача.		+
4	Підведення підсумків викладацької діяльності у напрямі дисертаційного дослідження аспіранта		+
5	Захист результатів ПП (після закінчення семестру (півріччя), в якому мала місце ПП)		

4.7. Під час педагогічної практики аспіранти повинні:

ознайомитися:

- з навчально-методичною та науковою роботою кафедри, на якій проводиться практика;
 - з навчально-методичним забезпеченням навчальної дисципліни, з якої будуть проводитися заняття практикантом;
 - із специфікою методики роботи викладачів;
 - з психологічними, віковими та індивідуальними особливостями студентів групи, де будуть проводитися навчальні заняття, станом їх успішності;
 - з особливостями організації та проведення науково-дослідної роботи студентів, їх інтересами й уподобаннями щодо виховної і позааудиторної роботи; сформувати навички й уміння майбутньої
- © ПУЕТ -

педагогічної діяльності шляхом:

- відвідування занять викладачів кафедри;
- розроблення методичних матеріалів для проведення заняття (лекції, практичного/семінарського заняття) відповідно до робочої навчальної програми;
- проведення навчальних занять згідно з індивідуальним планом аспіранта;
- відвідування та обговорення занять інших аспірантів, написання аналізу цього заняття (рецензії).

5. ВИМОГИ ДО БАЗ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

5.1. Базою для проходження ПП є кафедри ПУЕТ, або інших університетів де за домовленістю може проходити практику або стажування аспірант і де викладаються навчальні дисципліни за напрямом дисертаційного дослідження здобувача. У процесі проходження ПП здобувачі перебувають на робочих місцях у структурних підрозділах (кафедрах) університету і виконують частину обов'язків викладачів кафедри, дотримуються правил внутрішнього трудового розпорядку Університету і техніки безпеки, знайомляться з посадовими інструкціями викладачів, логікою побудови освітнього процесу та його забезпеченням, виконують покладені на них обов'язки та завдання, набувають навичок самостійної організації та здійснення освітнього процесу, вивчають кодекс академічної доброчесності.

5.2. Для проведення ПП необхідне таке матеріально-технічне забезпечення: для очного навчання: аудиторії університету для проведення практичних (лабораторних, семінарських) занять, індивідуальної роботи зі здобувачами, позааудиторних заходів, аудиторія для проведення загальних методичних нарад керівника практики і здобувача, мультимедійне обладнання, тощо; для дистанційного навчання: комп'ютерна техніка, платформа MOODLE (сайт персональних навчальних систем), ZOOM.

6. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ З ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

6.1. У кожному конкретному випадку програма ПП може змінюватись і доповнюватись залежно від характеру завдань і робіт, які виконує аспірант. ПП вважається завершеною за умови виконання всіх вимог цієї Програми та затвердженого кафедрою

індивідуального плану ПП. Обсяги виконаної аспірантом ПП упродовж періоду його підготовки накопичуються.

6.2. За потреби (у разі погодження з науковим керівником та за рішенням кафедри), обсяги ПП здобувача можуть бути збільшені. У такому випадку величина, на яку фактично відпрацьована здобувачем ПП перевищує передбачений навчальним планом підготовки здобувача обсяг ПП, зазначається у індивідуальному плані роботи здобувача та у академічній довідці (як виконане додаткове навантаження).

7. ПІДВЕДЕННЯ ПІДСУМКІВ І ЗАХИСТ РЕЗУЛЬТАТІВ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

7.1. Після проходження ПП аспірант подає на кафедру загальний звіт про проходження практики (додаток А), що включає календарний план виконання індивідуального завдання ПП та відгук наукового керівника про проходження практики.

7.2. До захисту ПП допускаються аспіранти, які у повному обсязі виконали план ПП і надали звіт про проходження ПП. Результати ПП та її захист оцінюються на підставі наданих звітних документів, а також висновків, відображених у відгуку-характеристиці керівника ПП.

7.3. Підсумковий контроль з ПП відбувається у формі диференційованого заліку та проходить як захист звіту. При визначенні підсумкової оцінки враховуються результати оцінювання з усіх видів робіт (навчальної, методичної, організаційної), передбачених програмою ПП.

7.4. Оцінювання результатів ПП здобувача має відбуватися за рівнем набуття ним визначених вище знань і вмінь. У межах визначених знань і вмінь кафедрою можуть встановлюватися деталізовані показники оцінювання отриманих здобувачем результатів ПП.

7.5. Результати ПП здобувача оцінюються за 100-баловою системою (що прийнята у ПУЕТ) за підсумками захисту звіту про проходження ПП. Мінімальна сума балів, що дозволяє зарахувати результати проходження ПП здобувача – 60 балів.

Розподіл балів за кожний вид робіт у загальній оцінці за ПП здобувача:

- навчальна робота – до 50 балів;
- методична робота – до 30 балів;
- організаційна – до 10 балів;

– підготовка та захист звіту – до 10 балів.

Критерії оцінювання ПП здобувача наведені у додатку В.

7.6. Для отримання позитивної оцінки здобувач має повністю виконати затверджений індивідуальний план ПП, своєчасно оформити поточну і підсумкову документацію, подати її керівнику практики на рецензування, захистити звіт про проходження ПП.

7.7. Відомості про виконану здобувачем ПП з оцінкою надаються до відділу аспірантури і докторантури у п'ятиденний термін, після проведення відповідного засідання кафедри; індивідуального плану роботи здобувача у блок «Педагогічна практика».

7.8. Оцінка за проходження ПП враховується під час наступної атестації здобувача (звітування про виконання індивідуального плану роботи здобувача за семестр) на кафедрі.

7.9. Здобувачу, який не виконав Програму та/або індивідуальний план ПП, отримав негативний висновок щодо її проходження або незадовільну оцінку за результатами захисту звіту, надається право її повторного проходження та захисту у встановленому порядку.

7.10. Педагогічна практика може бути зарахована аспіранту без її проходження під час навчання в аспірантурі, якщо аспірант на момент проходження практики працює на посадах асистента, викладача кафедри та має досвід навчально-методичної роботи, що підтверджується відповідними розробками, або пройшов відповідне навчання з питань педагогіки з отриманням відповідного сертифіката. У такому випадку кафедра, до якої закріплений аспірант, надає витяг із протоколу засідання кафедри про відповідність навчальної та методичної роботи аспіранта вимогам щодо проходження педагогічної практики, що є підставою для зарахування викладацької практики з найвищим балом.

8. ВИМОГИ ДО ЗВІТУ З ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

8.1. У звіті здобувача про проходження педагогічної практики мають бути відображені терміни і порядок проходження практики, ступінь виконання запланованих завдань з перерахуванням документації, яка використовувалася під час проходження педагогічної практики тощо. Додатками до звіту про проходження педагогічної практики можуть бути навчально-

методичні розробки, виконані аспірантом у ході педагогічної практики, роботи здобувачів тощо.

8.2. Звіт формується відповідно до поданої у додатку А логіки та має містити таку інформацію:

- терміни практики; назву освітньої компоненти, за якою проводилися заняття; обсяг навчальної дисципліни у навчальному плані підготовки здобувачів; рівень вищої освіти, номер групи, курс здобувачів, для яких викладалася зазначена навчальна дисципліна;

- види робіт і результати їх виконання;

- основні підсумки педагогічної практики, які можуть включати: характеристику навчальних приміщень (потрібне матеріально-технічне оснащення, у т. ч. потрібне для проведення занять обладнання, ПНС, Zoom); стан навчально-методичного забезпечення дисципліни; перелік та опис власних науково-методичних розробок аспіранта; методи і технології викладання, які застосовувались; активність роботи здобувачів; самооцінку виконаної роботи здобувачем (труднощі та успіхи); пропозиції щодо організації та проведення педагогічної практики;

- оцінку керівника, його зауваження та пропозиції щодо виконаних здобувачем під час педагогічної практики завдань (робіт), загальний відгук про виконання аспірантом педагогічної практики.

8.3. Додатками до звіту про проходження педагогічної практики можуть бути такі матеріали:

- навчально-методичні розробки до навчальних занять;

- методичний аналіз одного з занять, проведеного іншим здобувачем або викладачем.

8.4. Оптимальний обсяг звіту здобувача про проходження педагогічної практики, за винятком додатків до звіту, має становити 3–5 сторінок. Звіт про проходження ПП оформляється на аркушах паперу формату А4. Зміст викладається грамотно, чітко, логічно послідовно. Робота друкується з дотриманням полів: ліве – 20 мм, праве – 10 мм, верхнє – 20 мм, нижнє – 20 мм. Гарнітура шрифту – Times New Roman, кегль – 14, міжрядковий інтервал – 1,5. Усі сторінки нумеруються, починаючи з титульного аркуша (номер сторінки на ньому не проставляється), арабськими цифрами у верхньому правому куті.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ

Основні

1. Класифікатор професій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://buhgalter911.com/res/spravochniki/klassiflkprofessiy.aspx>. (дата звернення: 01.04.2025). – Назва з екрана.
2. Кодекс законів про працю України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>. (дата звернення: 01.04.2025). – Назва з екрана.
3. Про вищу освіту [Електронний ресурс] : Закон України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>. (дата звернення: 01.04.2025). – Назва з екрана.
4. Порядок підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 р. № 261 (зі змінами) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/261-2016-%D0%BF#Text> ext. (дата звернення: 01.04.2025). – Назва з екрана.
5. Національна рамка кваліфікацій України, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341 (зі змінами) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF#Text>. (дата звернення: 01.04.2025). – Назва з екрана.
6. Професійний стандарт на групу професій «Викладачі закладів вищої освіти», затверджений Наказом Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України № 610 від 23.03.2021 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/zatverdzheno-standart-na-grupu-profesii-vikladachi-zakladiv-vishovi-osviti>. (дата звернення: 01.04.2025). – Назва з екрана.

Додаткові

7. Азаренкова Г. М. Тренінгові технології навчання у практичній підготовці студентів (ділові та рольові ігри) : навч.-метод. посіб. / за ред. д. е. н., доц. Н. М. Азаренкової, доц. Н. М. Самородової. – Львів : Новий світ – 2000, 2020. – 200 с.

8. Освітні технології : навч.-метод. посіб. / за заг. ред. О. М. Пехота. – Київ : А.С.К., 2015. – 256 с.
9. Педагогіка вищої школи / за ред. З. Н. Курлянд. – Київ : Знання, 2019. – 399 с.
10. Проблеми формування професіоналізму особистості та діяльності майбутнього фахівця в контексті вимог євроінтеграції : колективна монографія під наук. ред. проф. О. С. Цокур. – Одеса : СПД Бровкін О. В., 2012. – 160 с.
11. Слєпкань З. І. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі. – Київ : Вища школа, 2012. – 240 с.
12. Федорчук В. В. Основи педагогічної майстерності : навч.-метод. посіб. – Кам'янець-Подільський : КРОКУС, 2020. – 240 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ

Кафедра управління персоналом, економіки праці та економічної теорії

ЗВІТ З ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ АСПРАНТА

_____ (прізвище, ім'я, по батькові)

Спеціальність 051 Економіка

Термін проходження практики _____

Науковий керівник (керівник практики) _____

(ПІБ, вчений ступінь, вчене звання)

Дата складання заліку «__» _____ 20__р.

Національна шкала _____

Кількість балів: _____

Оцінка ECTS _____

Розглянуто та затверджено на засіданні кафедри управління персоналом, економіки праці та економічної теорії

протокол № __ від «__» _____ 20__р.

Завідувач кафедри управління персоналом, економіки праці та економічної теорії

д. е. н., проф. _____ Т. А. Костишина

(підпис)

Полтава 20__

ЗВІТ

1. Ознайомлення з навчальними планами і освітньою програмою спеціальності 051 Економіка освітнього рівня (підкреслити):

- бакалаврський,
- магістерський,
- освітньо-науковий.

2. Ознайомлення з документацією кафедри (навести перелік).

3. Індивідуальна робота зі студентами (перелічити види робіт).

4. Обсяг проведення навчальної роботи за видами (дата проведення, тема).

4.1. Відвідування занять викладачів кафедри управління персоналом, економіки праці та економічної теорії:

Викладач, який проводив заняття	Дата проведення заняття	Академічна група, курс	Навчальна дисципліна	Тема заняття	Вид заняття

4.2. Проведення заняття аспірантом:

Дата проведення заняття	Академічна група, курс	Навчальна дисципліна	Тема заняття	Вид заняття
				Лекція
				Практичне

Аспірант _____ (_____)

(підпис, ПІБ)

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Завідувач кафедри управління персоналом,
економіки праці та економічної теорії
д. е. н., проф. _____ Т. Костишина

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

виконання індивідуального завдання педагогічної практики

_____ (ПІБ аспіранта)

з « ____ » _____ 20__ р. по « ____ » _____ 20__ р.

№ з/п	Зміст роботи	Дата і термін виконання
1	Установча зустріч з керівником ПП та роз'яснення завдань ПП: загальні настанови, ознайомлення з формами робочих і звітних документів, обговорення та затвердження тем навчальних занять, які будуть проводити здобувачі за індивідуальним планом ПП	
2	Ознайомлення з навчально-методичним забезпеченням навчальної дисципліни та підготовка нових навчально-методичних розробок щодо здійснення викладацької діяльності відповідно до напрямку дисертаційного дослідження здобувача	
3	Відвідування занять викладачів кафедри управління персоналом, економіки праці та економічної теорії проведення занять (або виконання іншого виду аудиторного та поза аудиторного навчального навантаження) за профілем, який відповідає напрямку дисертаційного дослідження здобувача	
4	Підведення підсумків викладацької діяльності у напрямку дисертаційного дослідження аспіранта	
5	Захист результатів ПП – після закінчення семестру (півріччя), в якому мала місце ПП	

Аспірант _____
(підпис, ПІБ)

Науковий керівник аспіранта (керівник практики) _____
(підпис, ПІБ)

Додаток Б

Відгук наукового керівника (керівника практики) про проходження педагогічної практики

(ПІБ аспіранта)

на кафедрі управління персоналом, економіки праці та економічної теорії

У період практики аспірант(-ка) _____ працював(-ла) над оформленням необхідних навчально-методичних матеріалів для проведення лекції та практичного заняття (аналіз проведених занять додається).

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК

У процесі роботи аспірант(-ка) _____ проявив(-ла) себе як ініціативний(-а) і відповідальний викладач. Продемонстрував(-ла) достатні теоретичні знання і вміння самостійно вирішувати питання щодо:

- планування навчальних занять відповідно до робочої програми навчальної дисципліни;
- розробки змісту, підготовки структурованого навчального матеріалу та проведення занять різних видів;
- забезпечення послідовності викладення матеріалу і міждисциплінарних зв'язків;
- організації та керування пізнавальною діяльністю студентів, формування у студентів критичного мислення;
- вибору методів і засобів навчання і контролю студентів;
- контролю й оцінювання результатів і проведення корекції процесу навчання;
- організації та аналізування своєї педагогічної діяльності;
- аналізування навчальної і навчально-методичної літератури та використання її в педагогічній практиці

Вважаю, що аспірант(-ка) _____ програму практики та індивідуального завдання виконав(-ла) в повному обсязі та заслуговує оцінку «___».

**Науковий керівник аспіранта
(викладач – керівник практики)**

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Ознайомлений:

Аспірант _____

(підпис, ПІБ)

АНАЛІЗ ЛЕКЦІЙНОГО ЗАНЯТТЯ проведеного аспірантом

Дата:	
Курс, група студентів, спеціальність	
Навчальна дисципліна: Тема лекції:	
ОЦІНЮВАНІ СКЛАДОВІ ОЦІНЮВАННЯ	Критерій: (наявність/відсутність/частково (+, ±))
1. Зміст лекції:	
1.1. Відповідність змісту лекції програмі та тематичному плану	
1.2. Науковість, відповідність сучасному рівню розвитку науки	
1.3. Професійна спрямованість (ознайомлення з історією наукового пошуку, визначення проблем для значущості матеріалу та його застосування у майбутній професійній діяльності)	
1.4. Наявність зв'язків із попередніми темами, розділами курсу, внутрішньопредметних і міжпредметних зв'язків	
1.5. Пояснення найбільш складних питань	
1.6. Наявність завдань для самостійного відпрацювання матеріалу	
2. Методика читання лекцій:	
2.1. Чітка структура лекції, логіка викладу (повідомлення теми, плану)	
2.2. Повідомлення літератури до теми	
2.3. Доступність, аргументованість	
2.4. Виокремлення головного у матеріалі та висновках	
2.5. Активізація мислення (висунення проблемних питань, показ суперечностей упродовж лекції)	
2.6. Використання прийомів закріплення (повторення, запитання на перевірку розуміння, засвоєння, підведення підсумків)	
2.7. Використання наочних матеріалів і технічних засобів навчання	
2.8. Використання інноваційних технологій (інформаційних, дистанційних, індивідуальних), методів інтерактивного навчання, поєднання їх з традиційними	
2.9. Застосування лектором опорних матеріалів (текст, конспект, опорні записи)	
3. Керівництво роботою студентів:	
3.1. Допомога у веденні записів матеріалу дисципліни (зміна темпу – уповільнений темп за умов важливості виділення матеріалу)	
3.2. Використання прийомів підтримки уваги (прикладні, риторичні запитання)	

4. Особистий стиль лектора:	
4.1. Володіння предметом, уміння чітко і ясно викладати свої думки	
4.2. Емоційність, голос, дикція	
4.3. Якість, чіткість, забарвленість, грамотність мовлення	
4.4. Уміння триматися перед аудиторією	
4.5. Уміння бачити та відчувати аудиторію, встановлювати з нею контакт	
5. Результати лекції:	
5.1. Інформаційна цінність лекції	
5.2. Досягнення дидактичних цілей	
5.3. Виховний вплив	
6. Висновки та рекомендації	
<i>Приклад. Рекомендовано звернути увагу на пояснення найбільш складних питань, активізацію мислення (висунення проблемних питань, показ суперечностей упродовж лекції), використання прийомів закріплення (повторення, запитання на перевірку розуміння, засвоєння, підведення підсумків) та прийомів підтримки уваги (приклади, риторичні запитання), а також на вміння триматися перед аудиторією.</i>	

АНАЛІЗ ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ,

проведеного аспірантом _____

Дата:	
Курс, група студентів, спеціальність	
Тема практичного заняття:	
ОЦІНЮВАНІ СКЛАДОВІ	Критерій: наявність/ відсутність/ частково (+, ±)
1. Організаційний аспект:	
1.1. Готовність викладача до заняття (наявність методичної розробки; наявність плану заняття; готовність матеріалів контролю; ілюстративний матеріал; своєчасність початку і закінчення заняття)	
1.2. Готовність студентів: своєчасність приходу; наявність конспектів	
1.3. Раціональність використання часу заняття	
2. Програмно-цільовий аспект:	
2.1. Відповідність теми заняття навчальній програмі, навчальній робочій програмі	
2.2. Правильність визначення мети і завдань з урахуванням спеціалізації, із формуванням рівнів засвоєння	
2.3. Забезпечення мотиваційної сторони у процесі засвоєння теми (засоби мотивації: розкриття значення теми для майбутньої професійної діяльності, актуальність і новизна змісту, емоційне забарвлення викладання, наочність та ілюстративність, ефект парадоксальності та здивування, приклади з власної практичної роботи, застосування ділових ігор, дискусій, ТЗН та ін.)	
2.4. Реалізація міждисциплінарних зв'язків	
3. Контрольно-корекційний аспект:	
3.1. Забезпечення доаудиторної самостійної підготовки аспірантів до заняття (конспект, повідомлення, есе, реферати тощо)	
3.3. Різноманітність методів контролю	
3.4. Уміння правильно поєднувати різноманітні методи контролю і вибирати їх оптимальне поєднання	
3.5. Рівень об'єктивності і вимогливості викладача в оцінці знань, умінь і навичок студентів	
4. Науково-змістовний аспект:	
4.1. Відповідність змісту заняття цілям	

4.2. Забезпеченість єдності теорії і практики, професійної спрямованості занять	
5. Методичний аспект:	
5.1. Різноманітність методів навчання і контролю, їх відповідність виду і типу заняття та цілям	
5.2. Навчально-методичне забезпечення заняття	
5.3. Ступінь активізації студентів на занятті	
5.4. Рівень самостійності і пізнавальної активності студентів на занятті	
5.5. Реалізація диференційованого та компетентнісного підходу до студентів	
5.6. Методична завершеність заняття: обґрунтування, наявність цілей і методичних акцентів	
6. Риторико-комунікативний аспект:	
6.1. Уміння пояснювати матеріал	
6.2. Зрозумілість, правильність, чистота, логічність, виразність, образність, емоційність, техніка мовлення	
6.3. Стиль спілкування зі студентами, демократичність стилю, динамічність	
6.4. Знання індивідуальних особливостей студентів	
6.5. Психологічний клімат на занятті	
7. Висновки та рекомендації	
<i>Приклад. Рекомендовано звернути увагу на методичну завершеність заняття: обґрунтування, наявність цілей та методичних акцентів, а також на знання індивідуальних особливостей студентів, засоби мотивації: розкриття значення теми для майбутньої професійної діяльності</i>	

ЗМІСТ

Вступ	3
1. Мета і завдання педагогічної практики	3
2. Загальна характеристика та структура педагогічної практики.....	7
3. Організація і порядок проведення педагогічної практики.....	7
4. Зміст практики	9
5. Вимоги до баз педагогічної практики.....	12
6. Індивідуальні завдання з педагогічної практики.....	12
7. Підведення підсумків і захист результатів педагогічної практики.....	13
8. Вимоги до звіту з педагогічної практики	14
Список рекомендованих інформаційних джерел	16
Додатки	18

Навчально-методичне видання

Костишина Тетяна Адамівна
Шимановська – Діанич Людмила Михайлівна
Тужилкіна Оксана Володимирівна
Шаповалов Віталій Олегович

ПРОГРАМА ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Редагування *Л. М. Діденко*
Комп'ютерне верстання *О. С. Корніліч*

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 1,5.
Зам. № 392/2197.

Видавець і виготовлювач
Полтавський університет економіки і торгівлі,
к. 115, Івана Банка, 3, м. Полтава, 36014; ☎(0532) 50-24-81

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 8076 від 28.02.2024 р.